

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Jakuba Jelínka
“Emoční inteligence u osob s heterosexuální a ne-heterosexuální
orientací v kontextu genderové identity”
předkládané v roce 2023 na Katedře psychologie

I. Stručná charakteristika práce

Disertační práce Mgr. Jakuba Jelínka je věnována tématu emoční inteligence v pojetí schopnosti i rysu, přičemž je zkoumána s ohledem k sexuální orientaci respondentů. Text má včetně literatury 150 stran. Skládá se z teoretické a empirické části, které jsou z hlediska rozsahu vyvážené. Teoretická část je především věnována konceptualizaci emoční inteligence a výzkumům sociálně-psychologicky zaměřeným. Empirická část přibližuje problém, metodu a výsledky dvou výzkumných studií.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

V teoretické části autor prokazuje znalost a orientaci ve studiu emoční inteligence v současné psychologii. Nejde jen o prezentaci přístupů, ale také o kritický pohled na aktuální stav v oblasti. Koncipování výzkumu vychází z této analýzy. Méně pozornosti je v teoretických východiscích věnováno sexuální orientaci ve smyslu jejich možných dopadů na psychické jevy. Výzkum se primárně zaměřil na sledování rozdílů v emoční inteligenci a emoční regulaci mezi heterosexuálními a ne-heterosexuálními osobami. V empirické části jsou detailně popsány provedené fáze výzkumu. Adekvátní je zpracování výsledků a jejich zhodnocení.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. Struktura a obsah argumentace

Emoční inteligence jako oblast výzkumu je průsečíkem studia emocí a inteligence. Autor v teoretických východiscích zasazuje zkoumání emoční inteligence do rámce studia emocí. Činí tak zdařile, přičemž poukazuje na značnou nejednotnost v pojetí a přístupu k emocím, což se jistým způsobem promítá i do koncipování emoční inteligence. Nabízela se možnost obdobným způsobem poukázat na návaznost emoční inteligence na studium inteligence, ale to je jenom naznačeno. Je v kontextu studia inteligence v psychologii koncept emoční inteligence smysluplný? (Týkají se toho i dotazy k obhajobě). Uváděno je několik modelů emoční inteligence. K diskusi je, zda nejsou v podstatě jenom dva, schopnostní a rysový, přičemž rysový má více odnoží. Na úrovni měření pak fungují právě jen dva způsoby. Autor dále přibližuje výzkumy emoční inteligence z pohledu meziskupinových porovnávání, což odpovídá zaměření práce, třebaže není výraznější pozornost věnována komparaci osob s různou sexuální orientací. Chápu, že je to do značné míry dáno neexistencí výzkumů v této oblasti. Jako nadbytečná z pohledu obsahu empirického výzkumu se jeví část o emoční inteligenci v kontextu školství a práce.

Empirická část začíná pojednáním o výzkumných záměrech. Výzkum byl koncipován jako explorační. Do této části bylo vhodné zařadit i hypotézy, které nacházíme až za metodou. Jejich formulace u prvních čtyř je poněkud neobvyklá, když předpokládají, že nebudou zjištěny rozdíly mezi heterosexuálními a ne-heterosexuálními osobami v emoční inteligenci, nebo v emoční regulaci. Jsou tedy formulovány ve smyslu nulových hypotéz. Za dané situace bych preferoval spíše výzkumné otázky než hypotézy. Z hlediska formy je vhodnější psát je

v přítomném, nikoli v budoucím čase. Metoda výzkumu je velmi podrobně popsána. Je jasné, že získávání respondentů nebylo jednoduché, takže oceňuji, že se povedlo sestavit rozsahem, ale i složením výběry, které umožnily kvalitní provedení empirického šetření. Statistické zpracování je celkem adekvátní, i když mám některé výhrady (např. u proměnných vzdělání nebo subjektivní posouzení zdravotního stavu je vhodnější použít pořadovou místo součinnové korelace). Autor je nucen se v interpretaci a diskusi vypořádat s tím, že se v hlavním zaměření práce neobjevily žádné průkazné výsledky. V diskusi se mohla výrazněji objevit úvaha o dalším směřování výzkumu diferencí v emočních kompetencích vzhledem k sexuální orientaci osob, případně dalším směřování výzkumu emoční inteligence. (K tomu ostatně směřují dotazy k obhajobě.)

2. Formální úroveň práce

Jazyková úroveň práce je velmi dobrá. Nevyskytují se chyby, překlepy apod. Citace odpovídají normě APA, i když ne nejnovější verzi 7. Text je zpracován přehledně. Odpovídajícím způsobem jsou použity tabulky a grafy. Připomínku mám však k tabulkám 10, 11, 19, 20, které jsou výstupy z programu SPSS a zůstaly zčásti nebo úplně v angličtině (tedy nejsou v jazyku práce). Grafy 8, 10, 19-21 jsou poněkud problematické v tom smyslu, že budí dojem velkých rozdílů mezi porovnávanými skupinami. Ty jsou však ve skutečnosti minimální.

3. Práce s prameny

Autor využívá v práci adekvátní primární a sekundární literární zdroje, s převahou zahraničních. Hodně se v charakteristice emoční inteligence opírá o prameny z prvního desetiletí nového století. Konstatuji mírnou absenci nejnovějších zdrojů.

4. Vlastní přínos

Přínos předložené práce spatřuji v poukázání na relevanci zkoumání psychických jevů vzhledem k sexuální orientaci osob. Výsledky výzkumu naznačují, že smysluplnější než sledovat rozdíly heterosexuálních a ne-heterosexuálních osob na obecnější úrovni kompetencí souvisejících s emocemi (reprezentovaných emoční inteligencí) bude zaměřit se na dílčí emoční kompetence (jako jsou emoční porozumění, emoční regulace).

IV. Dotazy k obhajobě

Z hlediska perspektiv zkoumání emoční inteligence v budoucnu očekáváte jednoznačnější teoretické ukotvení (např. ve smyslu schopnost nebo rys, či spíše souběžné pokračování obou linií), případně naplnění skeptičtější vize o nadbytečnosti konceptu?

V návaznosti na předešlý dotaz nesvědčí korelace téměř $r=0,6$ rysové emoční inteligence s extravertí o tom, že rysová EI je jen součástí dimenze extraverte - introverte?

Vzhledem k ověřování faktorové struktury v dotazníku SEIS nebylo zamýšleno sledovat, zda se v zjištěných faktorech liší osoby s heterosexuální a ne-heterosexuální orientací?

V. Závěr

Posuzovaný text disertační práce, i přes některé výhrady, hodnotím celkově pozitivně. Autor prokázal tvůrčí schopnosti v dané oblasti výzkumu.

Předložená disertační práce splňuje požadavky kladené na disertační práci, a proto ji doporučuji k obhajobě a předběžně ji klasifikuji jako prospěl.

23. 5. 2023

doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.